

Tisková zpráva

Česká veřejnost o americké zahraniční politice – podzim 2024

- Čtyři pětiny českých občanů (80 %) si myslí, že Spojené státy americké ve své zahraniční politice upřednostňují své vlastní mocenské a ekonomické zájmy.
- Sedm desetin (70 %) naopak nesouhlasí s tím, že Spojené státy americké mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.
- V porovnání s rokem 2021 vzrostl o 6 procentních bodů souhlas s tvrzením, že současná americká zahraniční politika představuje hrozbu pro dnešní svět. O 5 procentních bodů se pak zvýšily souhlas s tvrzením, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a nesouhlas s tvrzením, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.

Zpracoval:

Jan Červenka

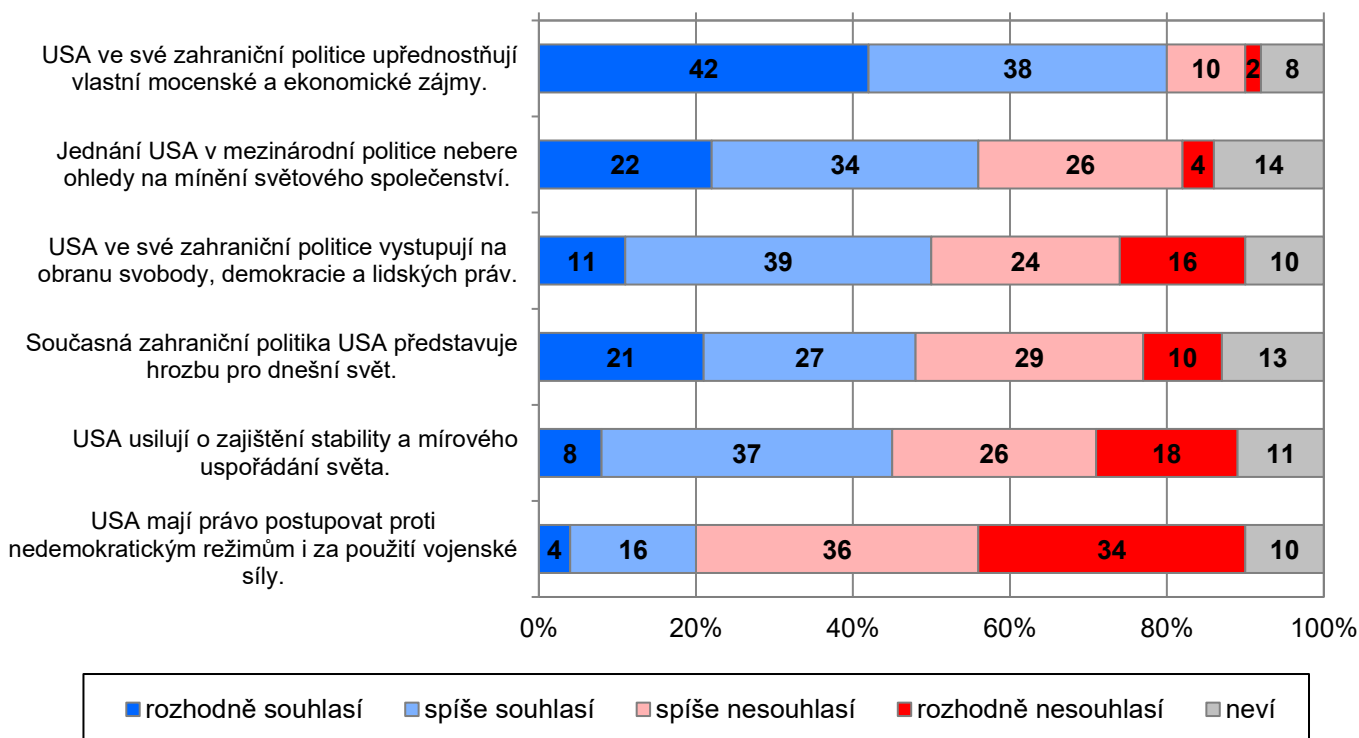
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Ve svém pravidelném šetření realizovaném na podzim 2024 se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR podrobněji zajímalo o názory české veřejnosti na americkou zahraniční politiku. Všem respondentům jsme předložili 6 výroků, s nimiž vyjadřovali míru svého souhlasu či nesouhlasu (viz graf 1).

Graf 1: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě (%)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Přečtu Vám několik výroků o zahraniční politice USA a Vy mi prosím ke každému z nich řekněte, zda s ním souhlasíte, nebo nesouhlasíte.“ Znění výroků uvedeno v grafu 1.

Čtyři pětiny (80 %) českých občanů souhlasí s tím, že Spojené státy americké ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, opaku věří pouze 12 % obyvatel ČR. Podle necelých třetiny (30 %) respondentů jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství, nesouhlas s tímto výrokem uvedly tři desetiny (30 %) dotázaných. Polovina (50 %) vyjádřila souhlas s výrokem, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv, dvě pětiny (40 %) zaujaly opačný názor. Necelá polovina (48 %) souhlasila také s tím, že současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět, téměř dvě pětiny (39 %) s tím nesouhlasily. Prakticky vyrovnané podíly souhlasu a nesouhlasu na úrovni více než dvou pětín se objevily u výroku, že Spojené státy usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa (45 % souhlasících, 44 % nesouhlasících). Výrazná převaha nesouhlasných vyjádření se pak objevila v případě tvrzení, že USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly, se kterým souhlasila pětina dotázaných (20 %) a nesouhlasilo sedm desetin (70 %).

Otázka na postoje veřejnosti k americké zahraniční politice bývá do výzkumů CVVM řazena opakovaně, časové srovnání nabízí tabulka 1.

Tabulka 1: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě – časové srovnání

	III/03	V/04	II/05	IX/06	X/09	XI/12	IX/16	XII/18	XII/21	IX-XI/24
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	82/13	76/15	76/14	78/14	72/20	71/17	78/11	76/15	75/15	80/12
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	73/21	64/26	64/24	64/24	51/38	44/40	56/26	59/29	59/28	56/30
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	48/42	51/38	48/40	51/38	57/34	66/22	51/35	48/38	52/35	50/40
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	57/31	42/41	43/40	44/39	30/55	22/61	42/36	48/35	42/40	48/39
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	44/49	47/44	47/44	47/43	56/35	69/21	44/41	42/46	45/42	45/44
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	20/71	22/64	18/70	22/66	22/66	25/59	24/58	24/62	24/64	20/70

Pozn.: Údaje v tabulce reprezentují součty podílů příslušných variant odpovědí „spíše“ a „rozhodně“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Poslední výzkum, kde byly otázky zařazeny, se uskutečnil na konci roku 2021, tedy v době, kdy v úřadu amerického prezidenta už působil Joe Biden. V porovnání s tehdejší situací se přitom hodnocení americké zahraniční politiky českou veřejností změnilo jen nepříliš výrazně. Od posledního výzkumu vzrostl o 6 procentních bodů souhlas s tvrzením, že současná americká zahraniční politika představuje hrozbu pro dnešní svět, a o 5 procentních bodů se zvýšily souhlas s tvrzením, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a nesouhlas s tvrzením, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv. Ostatní změny se pohybovaly v rámci možné výběrové chyby.

Z podrobnější analýzy výsledků vyplynulo, že z hlediska pohlaví muži častěji vyjadřují souhlas s výroky, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv nebo že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a nesouhlas s výrokem, že současná zahraniční politika

USA představuje hrozbu pro dnešní svět. S rostoucím věkem posiluje souhlas s tím, že jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství, a naopak sílí nesouhlas s tím, že USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly, a v menší míře rovněž nesouhlas i s tím, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv. Spolu se zvyšujícím se stupněm nejvyššího dokončeného vzdělání klesá souhlas a zvyšuje se nesouhlas s tím, že současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět. U všech výroků se z hlediska sebezařazení na škále levice-pravice objevuje výrazná korelace v podobě posilování proamerického postoje při posunu od levice k pravici. Ve všech případech rovněž proamerické postoje posilují se zlepšujícím se hodnocením působení Joe Bidena ve funkci amerického prezidenta, potažmo s důvěrou Joe Bidenovi či Kamale Harrisové. Naopak v případě důvěry Donaldu Trumpovi se tato ve všech případech spojuje spíše s kritickými postoji k USA, i když u výroku, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, statisticky významný rozdíl nespočívá v poměru mezi souhlasem a nesouhlasem s daným výrokiem, nýbrž jen v poměru mezi rozhodným souhlasem a souhlasem vyjádřeným v měkčí formě. Z hlediska stranických preferencí se kromě výroku, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, vždy objevuje příznivější postoj k USA mezi voliči koalice SPOLU a v menší míře totéž platí i pro voliče STAN (zde ještě s výjimkou výroku, že jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství) a Pirátů, naopak voliči SPD a KSČM vesměs vyjadřují relativně silněji protiamerická stanoviska (v případě KSČM to neplatí u výše zmíněného výroku, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, kde rozdíly z hlediska stranických preferencí celkově nebyly výrazné) a u většiny výroků v mírnější podobě totéž platí i o voličích ANO.

Uvedené výsledky, které se týkají jednotlivých zkoumaných výroků, lze shrnout do jediného indikátoru, který ukazuje postoj české veřejnosti k americké zahraniční politice prostřednictvím vzájemné relace mezi počty pozitivních a negativních vyjádření na její adresu u každého jednotlivého respondenta. Tyto relace byly následně uspořádány do pěti kategorií (viz tabulku 2).

Tabulka 2: Postoj k zahraniční politice USA (v %)²

	III/03	V/04	II/05	IX/06	X/09	XI/12	IX/16	XII/18	XII/21	IX-XI/24
jednoznačně pozitivní	5	5	4	7	7	6	4	4	4	3
převážně pozitivní	16	21	19	18	27	35	21	19	22	22
neutrální nebo smíšený	17	24	25	22	26	34	27	27	26	28
převážně negativní	32	28	26	28	25	17	28	30	28	23
jednoznačně negativní	30	22	26	25	15	8	20	20	20	24

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Ze souhrnných výsledků vyplývá to, co naznačily už výsledky v jednotlivých položkách baterie, a sice že celkově se hodnocení americké zahraniční politiky v porovnání s rokem 2021 výrazně neposunulo, i když došlo k menšímu navýšení podílu jednoznačně negativního přístupu k americké zahraniční politice a roli USA ve světě (nárůst o 4 procentní body) na úkor podílu převážně kritického hodnocení (pokles podílu o 5 procentních bodů). Zároveň se na svém historickém minimu 3 % ocitl podíl jednoznačně pozitivního, zcela nekritického nahlížení na americkou zahraniční politiku, který se dlouhodobě pohyboval okolo 5 % s maximem 7 % zaznamenaným v letech 2006 a 2009, který ale od roku 2016 nikdy nepřevýšil úroveň 4 % a který se vůbec poprvé dostal pod tuto doposud minimální mez. Jinak v dlouhodobém srovnání, které tabulka 2 nabízí, můžeme vidět, že výrazně nejkritičtější hodnocení zahraniční politiky a role USA ve světě zaznamenalo první srovnatelné šetření v březnu roku 2003, kdy eskalovala situace vedoucí k americké invazi do Iráku, a že naopak nejpříznivější hodnocení je spojeno s roky 2009 a 2012, tedy s prvním prezidentským obdobím Baracka Obamy, po kterém se ale ještě v rámci jeho druhého funkčního období situace výrazně zhoršila, což ukázal výzkum ze září 2016. V posledních osmi letech se nahlížení na americkou zahraniční politiku bez ohledu na osobu prezidenta příliš neměnilo, což navzdory výše uvedeným změnám oproti minulému výzkumu platí i pro aktuální výsledky.

² Do kategorie „jednoznačně pozitivní“ jsou zařazeni respondenti s převahou pěti či šesti výroků podporujících nebo kladně hodnotících americkou zahraniční politiku či roli ve světě, v kategorii „převážně pozitivní“ jsou ti s převahou dvou až čtyř takových vyjádření a v kategorii „neutrální nebo smíšený“ figurují lidé, u nichž byl rozdíl mezi příznivými a nepříznivými stanovisky buď nulový, nebo charakterizovaný převahou pouze jediného výroku na jednu či druhou stranu. Kategorie „převážně negativní“ a „jednoznačně negativní“ byly stanoveny analogicky kategoriím „převážně pozitivní“ a „jednoznačně pozitivní“.

Podrobnější analýza v případě souhrnného indikátoru postoje k americké zahraniční politice a roli USA ve světě ukazuje předpokladatelné výrazné rozdíly zejména z hlediska politické orientace (viz tabulku 3) a stranických preferencí (viz tabulku 4). Velmi silně je toto hodnocení provázané rovněž s preferencemi obou kandidátů letošních amerických prezidentských voleb, hodnocením působení Joe Bidena ve funkci amerického prezidenta a důvěrou Joe Bidenovi, Kamale Harrisové a Donaldu Trumpovi, u něhož se lepší hodnocení pojí s nedůvěrou (viz grafy 2 až 6).

Tabulka 3: Postoj k zahraniční politice USA podle sebezařazení na pravolevé škále (%)

	levice	levý střed	střed	pravý střed	pravice
jednoznačně pozitivní	1	2	2	4	5
převážně pozitivní	6	16	23	25	35
neutrální nebo smíšený	26	28	25	30	29
převážně negativní	23	23	23	27	20
jednoznačně negativní	44	31	27	14	11

Pozn.: „Levice“ – respondenti, kteří se zařadili do bodů 1, 2 nebo 3 na jedenáctibodové pravolevé škále; „levý střed“ – body 4 a 5; „střed“ – bod 6; „pravý střed“ – body 7 a 8; „pravice“ – body 9, 10 nebo 11.

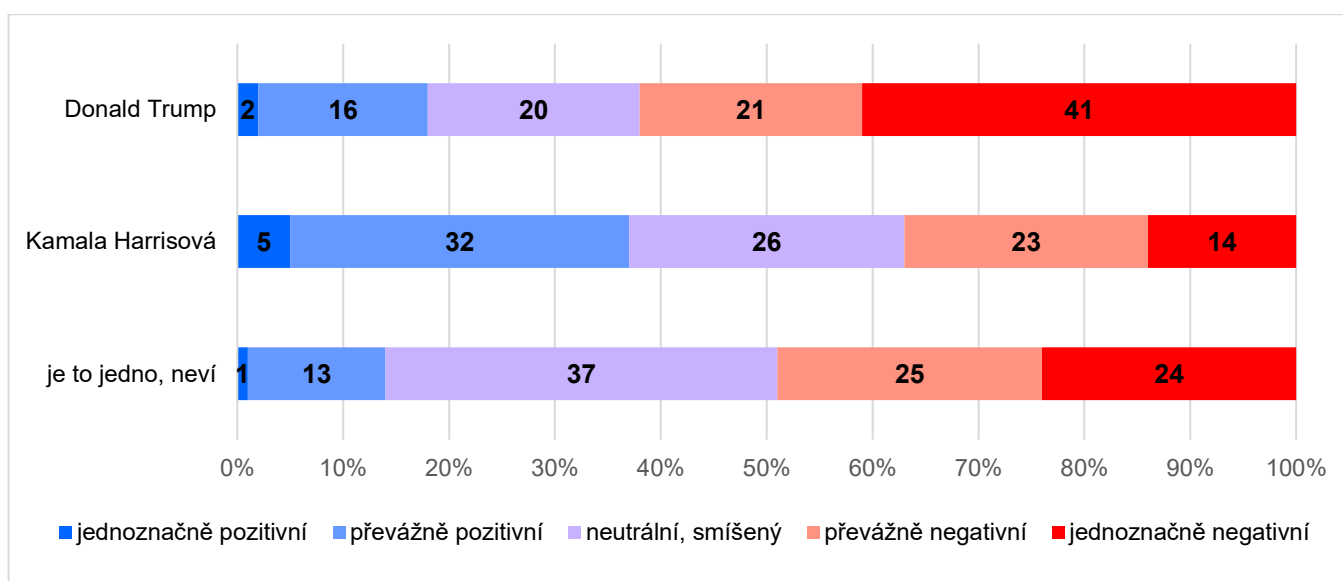
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tabulka 4: Postoj k zahraniční politice USA podle stranických preferencí (%)

	SPOLU	STAN	PIRÁTI	Přísaha	ANO	SPD	KSČM
jednoznačně pozitivní	5	6	8	10	2	3	0
převážně pozitivní	52	21	49	14	17	8	3
neutrální nebo smíšený	32	37	13	33	26	3	21
převážně negativní	9	27	17	14	26	43	9
jednoznačně negativní	2	9	13	29	29	43	67

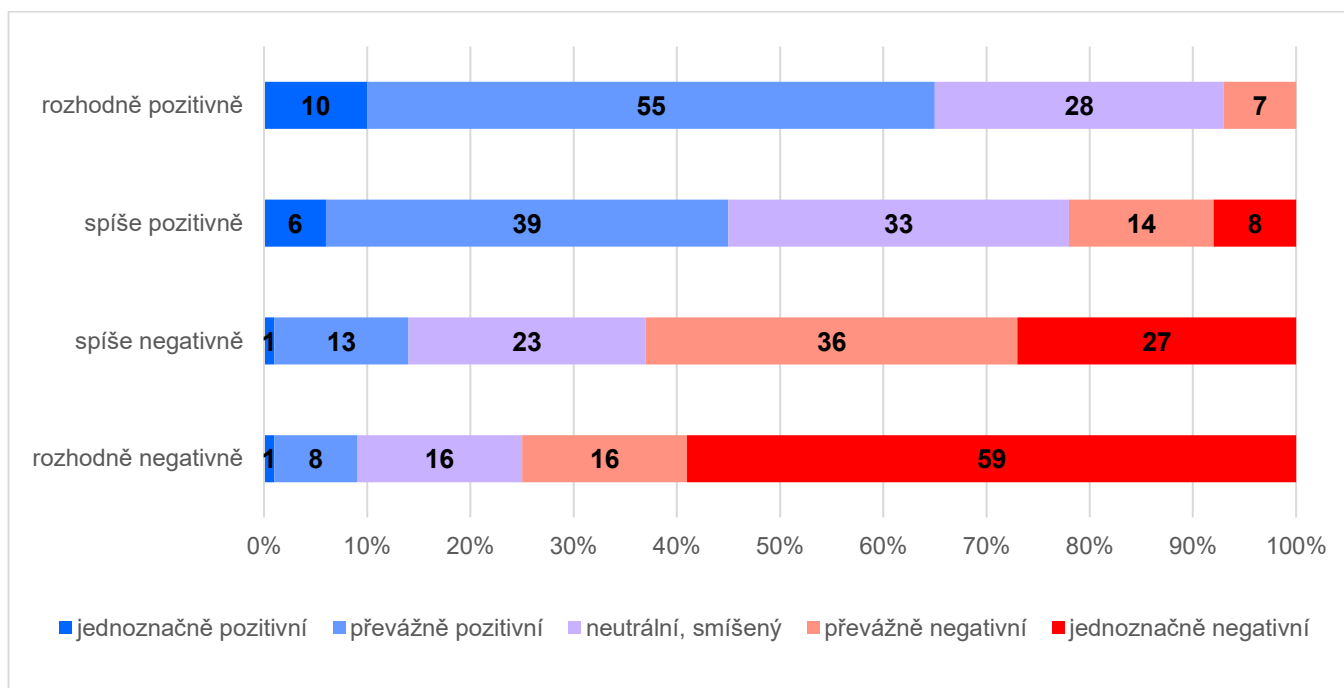
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 2: Hodnocení americké zahraniční politiky podle preferencí prezidentských kandidátů (%)

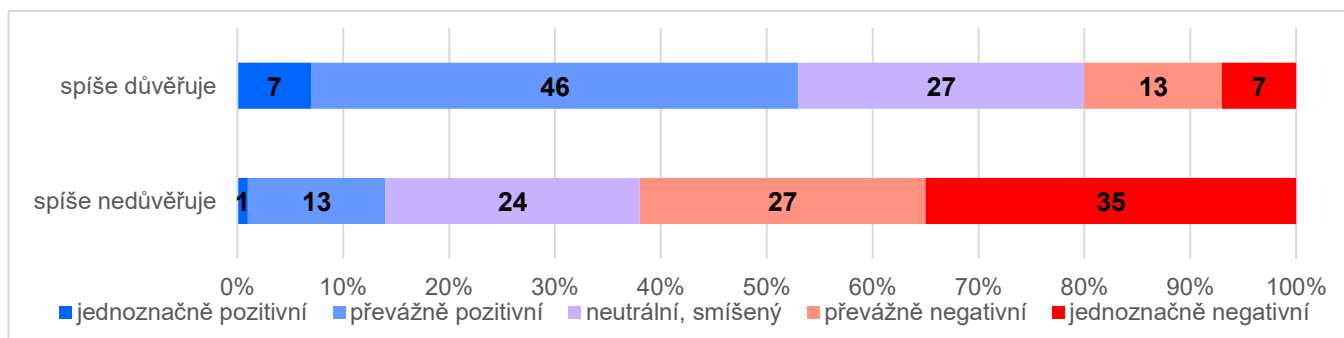
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 3: Hodnocení americké zahraniční politiky podle hodnocení působení Joe Bidena (%)

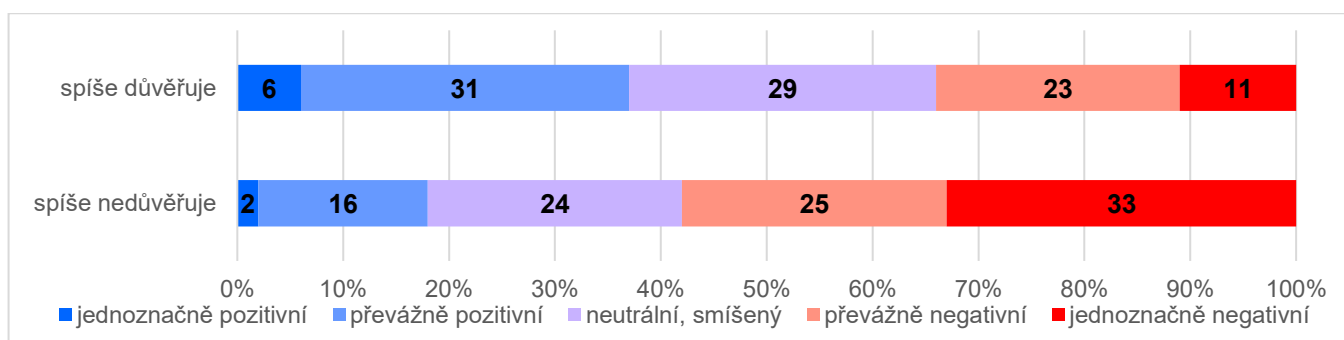
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 4: Hodnocení americké zahraniční politiky podle důvěry Joe Bidenovi (%)

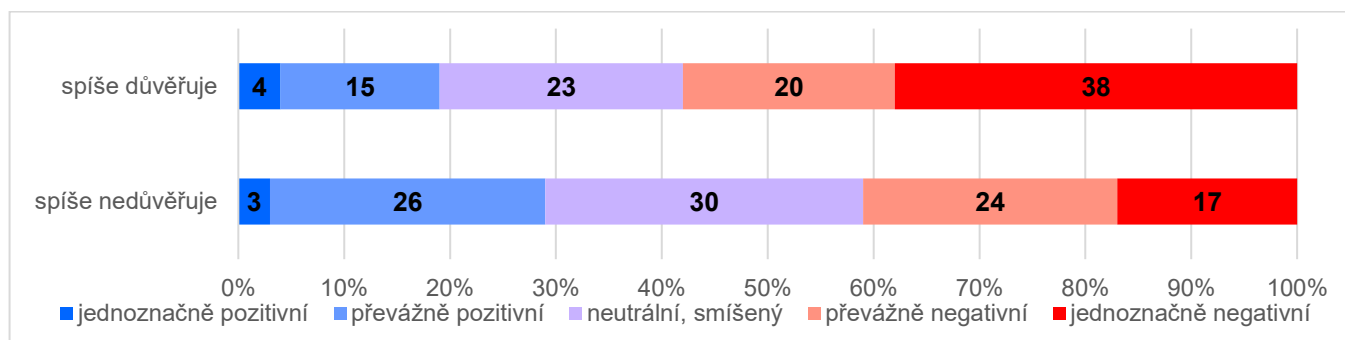
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 5: Hodnocení americké zahraniční politiky podle důvěry Kamale Harrisové (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 6: Hodnocení americké zahraniční politiky podle důvěry Donaldu Trumpovi (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 12. 9. – 28. 11. 2024, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v24-09</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>12. 9. - 28. 11. 2024</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Vážení dat:	<i>Pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1008</i>
Počet tazatelů:	<i>71</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - dotazování CAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM_57</i>
Kód zprávy:	<i>pm24122019</i>
Zveřejněno dne:	<i>2019. prosince 2024</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |